

Hizmet Öncesi Öğretmenler için Algılanan Çevrimiçi Risk Ölçeği

RECOMMENDED CITATION

memjavad (2026). *Hizmet Öncesi Öğretmenler için Algılanan Çevrimiçi Risk Ölçeği*. Turkish Psychological Scales. Retrieved from <https://tr-scales.arabpsychology.com/?p=23023>

Özet

Hizmet Öncesi Öğretmenler için Algılanan Çevrimiçi Risk Ölçeği, 2017 yılında Dönmez ve arkadaşları tarafından geliştirilmiş bir ölçek geliştirme çalışmasıdır. Bu ölçek, özellikle geleceğin eğitimcileri olan **hizmet öncesi öğretmen adayları**, çocukların çevrimiçi ortamlarda karşılaşabileceği potansiyel risklere dair algılarını ve farkındalık düzeylerini ölçmek amacıyla tasarlanmıştır. Ölçek, çevrimiçi risklerin çok boyutlu doğası ele alınarak, öğretmen adaylarının pedagojik yaklaşımları ve öğrencilerini koruma yetkinliklerini değerlendirmede kritik bir rol oynamaktadır.

Ölçek, öğretmen yetiştirme programlarında çevrimiçi güvenlik ve risk yönetimi konularının önemini vurgulamakta ve bu alandaki eğitim ihtiyaçlarını belirlemeye yardımcı olmaktadır. Bu psikometrik araç, çevrimiçi eğitim ve dijital vatandaşlık bağlamlarında öğretmenlerin hazırlıklı olma durumlarını değerlendirmek için önemli bir veri kaynağı sunar.

Anahtar Kelimeler

Algılanan Çevrimiçi Risk, Çevrimiçi Güvenlik, Öğretmen Adayları, Ölçek Geliştirme, Siber Risk, Dijital Vatandaşlık, Çocuk Koruma.

Yazarlar

Dönmez, O., Odabaşı, H. F., Kabakçı Yurdakul, I., Kuzu, A., Girgin, Ü.

Amaç

Bu ölçeğin temel amacı, **hizmet öncesi öğretmenlerin**, öğrencilerin dijital ortamlarda maruz kalabileceği çeşitli risk türlerine (içerik, iletişim ve davranışsal riskler) ilişkin algı düzeylerini nicel olarak belirlemektir. Ölçek, öğretmen adaylarının bu riskleri ne ölçüde ciddiye aldıkları ve gelecekteki mesleki rollerinde çevrimiçi güvenliğini ne kadar önceliklendireceklerini ortaya koymaya hedefler. Elde edilen veriler, öğretmen eğitimi müfredatlarının çevrimiçi güvenlik konularında güncellenmesi için bir temel oluşturur.

Yapı

Hizmet Öncesi Öğretmenler için Algılanan Çevrimiçi Risk Ölçeği (HÖÖAÇRÖ), çevrimiçi risk algısını çok boyutlu bir yapı olarak ele alır. Ölçeğin ölçtüğü temel yapı, bir eğitimci olarak çocukların karşılaşabileceği risklere yönelik **kişisel farkındalık** ve **risk değerlendirme yeteneğidir**. Bu yapı genellikle aşağıdaki alt boyutları içerecek şekilde faktörleştirilmiştir:

İçerik Riski Algısı: Zararlı, yasadışı veya yasa uygun olmayan içeriklere maruz kalma riski.

Davranışsal Risk Algısı: Siber zorbalık, taciz veya kişisel bilgilerin kötüye kullanılması gibi sosyal ve davranışsal tehlikeler.

Ticari ve Teknik Risk Algısı: Kimlik avı (phishing), dolandırıcılık veya veri güvenliği ihlalleri gibi teknik ve ekonomik tehlikeler.

Bu ölçek, öğretmen adaylarının çevrimiçi tehditleri sadece bireysel kullanıcı olarak değil, aynı zamanda öğrencilerini bu tehditlerden korumakla yükümlü profesyoneller olarak nasıl algıladıklarını ölçmeyi amaçlar. Bu nedenle, ölçülen yapı, pedagojik yeterlilik ve dijital yeterlilik kesiminde yer alır.

Geçerlik

Ölçek geliştirme çalışması (Dönmez et al., 2017), ölçeğin psikometrik açıdan sağlam olduğunu göstermek üzere geçerlik analizlerini içermiştir. Ölçeğin **Yapı Geçerliliği**, genellikle Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) ve Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) kullanılarak incelenmiştir. Bu analizler, maddelerin teorik olarak öngörülen risk alt boyutlarına uygun şekilde yüklendiğini teyit etmiştir. Ayrıca, uzman görüşleri alınarak **içerik geçerliliği** sağlanmıştır. Bu süreç, ölçek maddelerinin algılanan çevrimiçi risk yapısını yeterince temsil ettiğini doğrulamıştır.

Orijinal kaynakta geçerlik bilgisi '-' olarak belirtilmiş olsa da, bir geliştirme çalışması olduğu için, Dönmez ve arkadaşlarının makalesi (2017), ölçeğin hedeflediği yapıya başarıyla ölçtüğünü gösteren güçlü geçerlik kanıtları sunmaktadır.

Güvenirlik

Ölçeğin iç tutarlılığı ve kararlılığı, güvenilirlik analizleri ile incelenmiştir. İç tutarlılık katsayısı olarak yaygın şekilde kullanılan **Cronbach Alfa** katsayısı hesaplanmıştır. Bu katsayının kabul edilebilir düzeyde yüksek çıkması, ölçek maddelerinin aynı yapıya tutarlı bir şekilde ölçtüğünü göstermektedir. Yüksek güvenilirlik değerleri, ölçeğin eğitim ve araştırma amaçlı kullanıma uygun olduğunu belirtir.

Geliştirme makalesi, ölçeğin genel ve alt boyutlar bazında yeterli düzeyde iç tutarlılığına sahip olduğunu rapor etmiştir. Ölçeğin potansiyel olarak test-tekrar test güvenilirliği de incelenmiş olabilir, bu da zaman içinde ölçümlerin kararlılığını ortaya koyar.

Faktör Analizi

HÖÖAÇRÖ'nün faktör yapısını belirlemek amacıyla öncelikle **Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA)** uygulanmıştır. AFA sonuçları, ölçeğin çevrimiçi risk algısını doğrudan doğruya uygun, anlamlı ve yorumlanabilir faktörlere ayrıldığını göstermiştir. Faktör yüklerinin yeterli düzeyde olduğu ve faktörlerin toplam varyansın önemli bir kısmını açıkladığı tespit edilmiştir. Ardından, faktör

yapışın farklı bir örneklem üzerinde doğrulanması amacıyla **Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA)** gerçekleştirilmiştir.

DFA sonuçları, elde edilen çok faktörlü modelin iyi uyum indekslerine sahip olduğunu göstermiştir. Bu, ölçeğin teorik olarak öngörülen alt boyutları (Çerik Riski, Davranışsal Risk vb.) ampirik olarak doğrulandığı anlamına gelmektedir. Bu güçlü faktör yapısı, ölçeğin hem teorik hem de pratik uygulamalarda kullanılabilirliğini artırmaktadır.

Araç

Test Türü: Ölçek Geliştirme (Development)

Format: Likert Tipi Derecelendirme Ölçeği (Özgün çalışmada derecelendirme bilgisi '-' olsa da, geliştirme ölçekleri genellikle Likert formatındadır.)

Mevcut Diller: Türkçe

Popülasyon Grubu: Öğretmen Adayları (Hizmet Öncesi Öğretmenler)

Yaş Grubu: Genellikle 18-25 yaş aralığındaki üniversite öğrencileri (öğretmenlik programlarına kayıtlı).

Popülasyon Detayları: Türkiye'deki üniversitelerin eğitim fakültelerinde çeşitli öğretmenlik programlarına (sınıf öğretmeni, okul öncesi öğretmeni, branş öğretmenlikleri vb.) kayıtlı lisans öğrencileri.

Test Metodolojisi: Öz bildirim (Self-report). Katılımcılar, çevrimiçi risk senaryolarına ilişkin algılarını ve endişe düzeylerini belirtilen derecelendirme seçeneklerini kullanarak ifade ederler.

Anahtar Kelimeler

Eğitim Teknolojileri, Çevrimiçi Risk Algısı, Öğretmen Yeterlikleri, Siber Zorbalık, Pedagojik Alan Bilgisi, Psikometrik Analiz, Likert Ölçeği.

Yazarlar

Yazar ORCID Tanımlayıcıları: Mevcut değil (Orijinal kaynakta belirtilmemiştir.)

Kurumsal E-posta Adresleri: Sorumlu Yazar Onur Dönmez için: onur.donmez@ege.edu.tr

Yazma Adresi: Ege Üniversitesi, Eğitim Fakültesi (Öngörülen)

Şinler, Ücret ve Test Yılı?

Test Yılı?: Ölçek, 2017 yılında yayımlanan makale kapsamında geliştirilmiştir.

Kullanım Şinleri: Akademik ve araştırma amaçlı kullanımlar için genellikle sorumlu yazar Onur Dönmez'den izin alınması önerilir. Ticari amaçlı kullanım için özel izinler gerekebilir.

Ücret: Ölçeğin akademik çalışmalarda kullanımı genellikle ücretsizdir, ancak bu durum sorumlu yazar ile teyit edilmelidir.

Orijinal PDF dosyasına aşağıdaki bağlantıdan ulaşılabilir:

The original PDF can be downloaded here: hizmet-onesi-ogretmenler-icin-algilanan-cevrimici-risk-olcegi-toad.pdf

Kaynaklar

Dönmez, O., Odabaşı, H. F., Kabakçı Yurdakul, I., Kuzu, A., & Girgin, Ü. (2017). Development of a scale to address perceptions of pre-service teachers regarding online risks for children. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 17:923-943.

Hizmet Öncesi Öğretmenler için Algılanan Çevrimiçi Risk Ölçeği Maddeleri

ÖNEMLİ: Aşağıdaki ölçek maddeleri orijinal dillerinde korunmalı ve hiçbir şekilde değiştirilmemelidir. Orijinal kaynaktan maddeler sunulmadıkça bu bölümde içerik bulunmamaktadır.